

היה קורא פרק שני ברכות

טו.

עין משפט נר מצוה

(א) גי' רש"י, (ב) לקמן דף כב, (ג) קדושין ג: וחס נמנן, (ד) פסחים דף מו, מולין דף קכב, (ה) ספרי פ' ואחמק מנלה ז: טי, (ו) ס"א דברי ר' יהודה, (ז) לעיל ג, (ח) תרומות פ"א מ"ב, (ט) י"א במזל אוקימתא כתיב יוסי דאי ר"י, (י) מגילה י"ג, (יא) י"ג דמילא, (יב) מגילה דף טי: כל הענין, (יג) שו"ת לע"ב, (יד) י"ג עד מית עד כפילה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמהדר אמאי בעידן צניעין ללוגת ויהי מילי וכו' פחות ממיל חורין אמאי, ורי"ב ס"א אינו ולשון הספליס הוא: (ב) שם דמנן הקורא וכו' לאזני י"א ר' יוסי אומר כ"ל ותיבת דברי רבי יהודה נמחק וכן בסמוך: (ג) שם רוממאי דר' יוסי: (ד) תוס' ד"ה דילגת וכו' רישא נמי ר' יהודה ס"ד והבאר נמחק: (ה) ת"ח דהודיען וכו' ופשיטא לכתחלה שרי ומיהא מתי:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמאי בר' ויבוא הזכיר, ט' מ"ס שנת א"ע פ"א ד"ה כגון רש"י:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש כתב, פשיטא ליה מדאריירי ר"י בסיפא דתיק דרישא נמי ר"י.

רב ניסים גאון

אבל לתפלה מהדר ועד כמה עד פרסה. ידוע כי הפרסה ארבעת מילין ובמסכת פסחים ב' אלו עוברין בפסח (דף טו) אמרין אמר ר' אבהו אמר ריש לקיש לגבל ולתפלה ולגטילת ידים ד' מילין ואחמק עלה אמר ר' יוסי ברי חנינא לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו אפי' אל אינו תוהו אמר רב אחא בר יעקב ומינה מיל הוא דאינו תוהו את פחות ממיל תוהו ודכוותה בשחיטת חולין בפרק העור והרוטב (דף קכג) ופזו העיקר אמרי הכה אכל לתפלה מהדר ועד כמה עד פרסה ובמ"ס מגילה (דף ג) אמרי שגורא דמיל כמה הוא כמחמתן לטבריא ובפ' אלו עוברין בפסח (דף טו) נמי שיעורא דמיל כמה הוי כמגמול גוניא לטבריא:

יפנה. לנקביו: **דקאיז ארמץ צניקיו**. משמע ארמץ כל הגוף ולא כתיב ארמץ כפי לדרשה אחא לומר שמעלה עליו שכר רחיצת כפיו כאלו טבל כל גופו: **קסמיו**. קיסס: **לק"ש**. צעידת דק"ש שומנה קבוע פן יעבור הזמן אצל לתפלה דכל היום זמנה הוא לרץ למהדר אמאי:

ברתני' ולא דקדק באופייתיה. לפרשן יפה צשפתיו: **גב' סרסי ש"מ**. כי דרשת נמי שמע בכל לשון שאתה שומע ש"מ נמי לרץ להשמיע לאזני: **לא יכרוס**. לפי שאינו שומע הצרכה שהוא מצדק עליה: **מאן סנא כו' לא יא**. אפי' צדיעבד ה"מ כו': **צרכה דרבנן היא**. דלמור רבנן (פסחים ד' ז): כל המנזות כולן מצדק עליהן עובר לעשייתן: **וממאי דר' יוסי היא**. קס"ד האי דמוקמי לה כר' יוסי משום דצדיעבד לן דר' יהודה לכתחלה נמי מכשיר: **דלמא ר' יהודה היא וק"ש נמי דיעבד אין לכתחלה לא ה"ג**. ו"ג אפי'ל: **משום ר' יוסי**. להודיען כמו דלפ"י דיעבד נמי לא יא: **צנצו**. שלא השמיע לאזני: **ואי ר' יוסי דיעבד נמי לא**. דהא צהמ"ו דלוריייתא היא וכללת וצדעת וצרכת (דברים ט): **אלא מאי ר' יהודה**. וק"ש דיעבד אין לכתחלה לא והא דתרומוה וצרכת המזון דר' יהודה: **אלא רבי יהודה לכתחלה קאמר**. והא דרבי יהודה צריה דר' שמעון בן פוי ר' יהודה היא ותרומוה ר' יוסי היא ומודה הוא בצרכות דרבנן דיעבד שפיר דמי והא דצרכת המזון ר' יהודה היא משמיה דרביה ר' אלעזר בן עזריה דלומר רץ שישמיע לאזני וכל רץ לכתחלה משמע הא דיעבד שפיר דמי: **אחר כוונת הלכ כו'**. ואפי' לכתחלה נמי א"י: **השפא דאסיס להכי**. דלשמעת לן פלוגתא דר"מ: **אפי'ל יסמא ר' יהודה**. דלמנן צק"ש נמי יא דיעבד אין לכתחלה לא והא דצרכת המזון ותרומוה רבי יהודה היא ודקא קשיא לן דר' יהודה צריה דר"ש בן פוי מני ר"מ היא למכשר לכתחלה: **מאן סנא חרש דיעבד נמי לא**. דקתני גבי שוטה: **לא יא**. דיעבד הוא: **וממאי**. דחון מחרש דקאמר דיעבד הוא ורבי יוסי היא דפסקיל דיעבד: **ולכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי**. ובהא איכא למימר דלפ"י ר' יהודה מודה דלא שמעינן דפליג צק"ש אלא דיעבד: **מדקסיפא**

אמאי דמהדר אמאי בעידן ק"ש. ויש ספרים דגרסי הני מילי לק"ש אצל לתפלה לא דקאמר רש"ל (פסחים מו). לגבול ולתפלה ד' מילין ונראה דלא גרסינן ליה דהוא הדין לענין ללותא נמי מטעם שלא יעבור זמן תפלה דמאי שנה ק"ש מתפלה וגם יש לקמן פרק מי שמתו (ד' כג) בטלוה לנטילותא דכרז חסדא דלייט אמאן דמהדר אמאי צניעין ללותא * ומללא הזכיר שם ק"ש משמע דצכל ענין מותר והיה דרש"ל דלמנן ולתפלה ד' מילין פירש רש"י להתפלל שם צמנין: **ד"רמא ר' יהודה היא**. ואת"ו והלא אין נזכר ר' יהודה צרישא. וי"ל דפשיטא מדסיפא ר' יהודה רישא נמי ר' יהודה: **ופליגי צמילתא דר' יהודה**: **להודיען** כחו דרבי יוסי. ואת"ו לשמעין כמו דרבי יהודה דכת דהתירא עדין. וי"ל כיון דרבי יהודה לא דריש השמע לאונן אין כחן שום מדוש ופשיטא לכתחלה (ט) ומיהא תימי לאוסרו אי שרי דיעבד הוא הדין לכתחלה: **אי ר' יוסי דיעבד נמי יא**. ואת"ו לעולס אימא לן רבי יוסי היא וצרכת המזון שאני דלא כתיב ציה שמע דצשלמא תרומוה דלעיל ומגילה דלקמן שהן מדרבנן יש לדמות לק"ש שחקנו שרץ שישמיע לאזני כמו צק"ש ומקנו ממש שלא יא כמו צק"ש אצל צהמ"ו שהיא מדאורייתא כיון דלא כתיב ציה שמע למה יש לנו לתקן שלא יא אס לא השמיע לאזני כיון דמה"מ יא. וי"ל כיון שחקנו שרץ להשמיע לאזני כמו צק"ש הואיל ומדרבנן מיהא רץ להשמיע אין לחלק בין ק"ש ובין צהמ"ו דלפ"י דיעבד אית לן למימר שלא יא: **ורבי יהודה מבשיר בקמן**. ואת"ו צאצא קטן מיירי אי צקטן שלא הגיע לחנוך הא אמרין צפרק ראוהו בית דין (ר"ה ד' נט). שכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוילא את הרבים ומ"ט דר' יהודה דמכשיר ואי צהגיע לחנוך מאי טעמיהו דרבנן דאסרי הרי קריאת מגילה דרבנן ואמרי קטן שהגיע לחנוך מדרבנן כגדול ופותר דרבנן כדלמנן לקמן צפ' מי שמתו (ד' כ): דקטן מוילא אציו שלא אכל אלא כוית דהיינו דרבנן. וי"ל שאני צרכת המזון שהיא חומרא יתיירא יותר מדאורייתא וצקל נפטרים ממנה כדלמנן לקמן (סס) והס חמירו על עגמס או צכוית או צכצ"ה (ט) א"י הסס ליכא צקטן אלא חד דרבנן דמיירי שהקטן אכל כדי שציעה לכך אתי דרבנן ומוילא דרבנן אצל הכא דגבי קטן איכא תרמי דרבנן דהמגילה דרבנן והקטן דרבנן אינו יכול להוילא היכא דליכא אלא חד דרבנן: **דילמא**

א"יפנה ויטול ידיו ויניח תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל וזו היא מלכות שמים שלמה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן דכתיב י' ארמץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחה ה' א"ל ברא לא סבר לה מר כאילו טבל דכתיב ארמץ (ב' בנקיון) ולא כתב ארמץ (ב' ככפי) א"ל רבינא לרבא חזי מר האי צורבא מרבנן דאתא ממערבא ואמר ב"מי שאין לו מים לרחוץ ידיו מקנה ידיו בעפר ובצדור ובקסמית א"ל שפיר קאמר מי כתיב ארמץ במים בנקיון כתיב כל מידי דמנקי דהא (ב' רב חסדא) לייט אמאי דמהדר אמאי בעידן (ב' צלותא והני מילי לק"ש אבל לתפלה מהדר ועד כמה עד פרסה (ה' הנ"מ לקמיה אבל לאחוריה אפילו מיל אינו חוזר (ומינה) מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר: **מתני'** הקורא את שמע ולא השמיע לאזני יצא ר' יוסי אומר לא יצא הקרא ולא דקדק באותיותיה ר' יוסי אומר יצא רבי יהודה אומר לא יצא הקורא למפרע לא יצא יקרא וטעה יחזור למקום שטעה: **גמ'** מאי טעמא דר' יוסי משום דכתיב שמע השמע לאונן מה שאתה מוציא מפך ות"ק סבר שמע בכל לשון שאתה שומע ור' יוסי תרתי שמע מינה. תנן (ה' התם) חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרום תרומוהו מאן תנא חרש המדבר ואינו שומע דיעבד אין לכתחלה לא אמר רב חסדא ר' יוסי היא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזני יצא (ב' דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר לא יצא עד כאן לא קאמר ר' יוסי לא יצא אלא גבי ק"ש דאורייתא אבל תרומוה משום ברכה הוא וברכה דרבנן ולא בברכה תליא מילתא וממאי דר' יוסי היא דילמא ר' יהודה היא ואמר גבי ק"ש נמי דיעבד אין לכתחלה לא תדע דקתני הקורא דיעבד אין לכתחלה לא אמרי האי דקתני הקורא להודיען כחו דר' יוסי דאמר דיעבד נמי לא דאי ר' יהודה אפי' לכתחלה נמי יצא במאי אוקימתא כר' יוסי ואלא הא דתניא י"ל א"ל יבך אדם בהמ"ו בלבו ואם בידך יצא מני לא ר' יוסי ולא ר' יהודה דאי ר' יהודה הא אמר לכתחלה נמי יצא אי ר' יהודה ודיעבד אין לכתחלה לא אלא הא דתני ר' יהודה בריה דרבי שמעון בן פוי חרש המדבר ואינו שומע תרום לכתחלה מני לא ר' יהודה ולא ר' יוסי אי ר' יהודה הא אמר דיעבד אין לכתחלה לא אי ר' יוסי הא אמר דיעבד נמי לא אלא לעולם רבי יהודה ואפי' לכתחלה נמי ולא קשיא הא דידיה הא דרביה דתנן רבי יהודה אומר משום ר' אלעזר בן עזריה הקורא את שמע צריך שישמיע לאזני שגאמר ששמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמר ליה רבי מאיר הרי הוא אומר אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחר כונת הל"ב הן הן הדברים השתא דאתית להכי אפילו תימא רבי יהודה כרביה סבירא ליה ולא קשיא הא רבי מאיר הא רבי יהודה. תנן (ה' התם) הכל כשרים לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן ורבי יהודה מכשיר בקמן מאן תנא חרש דיעבד נמי לא אמר רב מתנה רבי יוסי היא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזני יצא דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר לא יצא (ב' ממאי דרבי יוסי היא ודיעבד נמי לא דילמא

בר א טור ושו"ע ארי"ח סימן ד סעיף ו: **בה ב ג מ"י פ"ג מהל' ק"ש הלכה א' ופ"ד מהלכות תפלה הלכה ב ג סמג עשין יח טו"ש ארי"ח סימן ד סעיף כב וסימן צג סעיף ד ה ו וסימן רלג סעיף ב:**
בו ד מ"י פ"ג מהלכות ק"ש הלכה ח סמג עשין יח טור ושו"ע ארי"ח סימן כב סעיף ג:
בו ה מ"י וסמג שם טו"ש ע"כ סעיף ב:
בה ו מ"י שם הלכה יא סימן כב סעיף ג:
ארי"ח סימן כד סעיף א:
ד [מ"י] שם הל' י"ג י"ד טו"ש ע"כ שם סעיף ב ג ד [י:]:
כ"ח ח מ"י פ"ד מהלכות תרומות הלכה ד:
ט [מ"י] פ"א מהל' צרכות הל' ו טו"ש ע"כ ארי"ח סי' קפה סעי' ב:
י ל מ"י פ"א מהלכות מגילה הלכה ב סמג עשין דרבנן ד טו"ש ע"כ ארי"ח סי' מרפס סעיף צ:

תורה אור השלם

1. ארמץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחה יי: תהלים כו ו
2. שמע ישראל יי אלהינו יי אהר: דברים וד

מוסף רש"י

צורבא מרבנן. כמור חרף כמו צניעין, צמקת צ"ה (א) תלמוד מסס זקן לא קרי צורבא אלא הווא מרבנן קרי ליה ותענית ד. ומינה מיל הוא דאינו תוהו. מהא דלמנן צביא אפילו מיל אינו תוהו, דוקא מיל קאמר, הא פחות ממיל תוהו (פסחים טו).

מוסף רש"י

צורבא מרבנן. כמור חרף כמו צניעין, צמקת צ"ה (א) תלמוד מסס זקן לא קרי צורבא אלא הווא מרבנן קרי ליה ותענית ד. ומינה מיל הוא דאינו תוהו. מהא דלמנן צביא אפילו מיל אינו תוהו, דוקא מיל קאמר, הא פחות ממיל תוהו (פסחים טו).

א"יפנה ויטול ידיו ויניח תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל וזו היא מלכות שמים שלמה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן דכתיב י' ארמץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחה ה' א"ל ברא לא סבר לה מר כאילו טבל דכתיב ארמץ (ב' בנקיון) ולא כתב ארמץ (ב' ככפי) א"ל רבינא לרבא חזי מר האי צורבא מרבנן דאתא ממערבא ואמר ב"מי שאין לו מים לרחוץ ידיו מקנה ידיו בעפר ובצדור ובקסמית א"ל שפיר קאמר מי כתיב ארמץ במים בנקיון כתיב כל מידי דמנקי דהא (ב' רב חסדא) לייט אמאי דמהדר אמאי בעידן (ב' צלותא והני מילי לק"ש אבל לתפלה מהדר ועד כמה עד פרסה (ה' הנ"מ לקמיה אבל לאחוריה אפילו מיל אינו חוזר (ומינה) מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר: **מתני'** הקורא את שמע ולא השמיע לאזני יצא ר' יוסי אומר לא יצא הקרא ולא דקדק באותיותיה ר' יוסי אומר יצא רבי יהודה אומר לא יצא הקורא למפרע לא יצא יקרא וטעה יחזור למקום שטעה: **גמ'** מאי טעמא דר' יוסי משום דכתיב שמע השמע לאונן מה שאתה מוציא מפך ות"ק סבר שמע בכל לשון שאתה שומע ור' יוסי תרתי שמע מינה. תנן (ה' התם) חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרום תרומוהו מאן תנא חרש המדבר ואינו שומע דיעבד אין לכתחלה לא אמר רב חסדא ר' יוסי היא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזני יצא (ב' דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר לא יצא עד כאן לא קאמר ר' יוסי לא יצא אלא גבי ק"ש דאורייתא אבל תרומוה משום ברכה הוא וברכה דרבנן ולא בברכה תליא מילתא וממאי דר' יוסי היא דילמא ר' יהודה היא ואמר גבי ק"ש נמי דיעבד אין לכתחלה לא תדע דקתני הקורא דיעבד אין לכתחלה לא אמרי האי דקתני הקורא להודיען כחו דר' יוסי דאמר דיעבד נמי לא דאי ר' יהודה אפי' לכתחלה נמי יצא במאי אוקימתא כר' יוסי ואלא הא דתניא י"ל א"ל יבך אדם בהמ"ו בלבו ואם בידך יצא מני לא ר' יוסי ולא ר' יהודה דאי ר' יהודה הא אמר לכתחלה נמי יצא אי ר' יהודה ודיעבד אין לכתחלה לא אלא הא דתני ר' יהודה בריה דרבי שמעון בן פוי חרש המדבר ואינו שומע תרום לכתחלה מני לא ר' יהודה ולא ר' יוסי אי ר' יהודה הא אמר דיעבד אין לכתחלה לא אי ר' יוסי הא אמר דיעבד נמי לא אלא לעולם רבי יהודה ואפי' לכתחלה נמי ולא קשיא הא דידיה הא דרביה דתנן רבי יהודה אומר משום ר' אלעזר בן עזריה הקורא את שמע צריך שישמיע לאזני שגאמר ששמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמר ליה רבי מאיר הרי הוא אומר אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחר כונת הל"ב הן הן הדברים השתא דאתית להכי אפילו תימא רבי יהודה כרביה סבירא ליה ולא קשיא הא רבי מאיר הא רבי יהודה. תנן (ה' התם) הכל כשרים לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן ורבי יהודה מכשיר בקמן מאן תנא חרש דיעבד נמי לא אמר רב מתנה רבי יוסי היא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזני יצא דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר לא יצא (ב' ממאי דרבי יוסי היא ודיעבד נמי לא דילמא